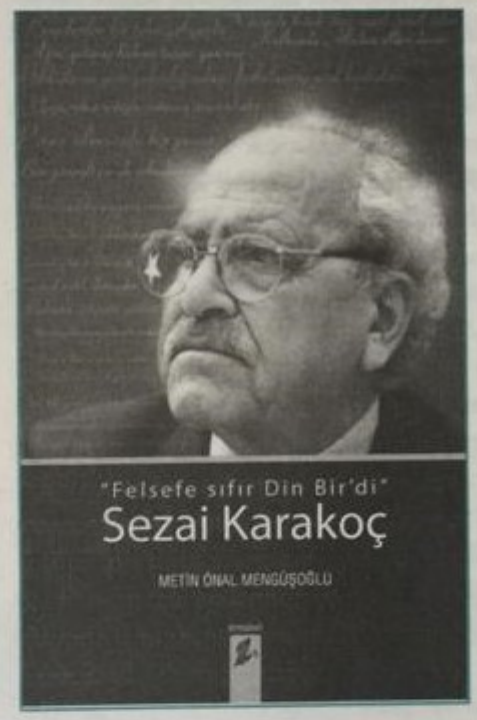
Felsefe Sıfır Din Bir'di

Bir Sezai Karakoç Okuma Denemesi

ALİ ÖZTÜRK*

Muhafazakar/Dindar çevrelerde yetişen ve okumaya meraklı hemen her gencin Sezai Karakoç'un kitapları ile yolu bir şekilde kesişmiştir. Seksenli yılların henüz başında, 12 Eylül darbesine aylar kala İmam Hatip Lisesi orta birinci sınıfta iken faal bir MTTB'li üniversite öğrencisi olan ağabeyimin eve getirdiği kitaplarla aşina oldum ilk olarak Sezai Karakoç ismine. Somyanın üzerinde iki kalın kitap duruyordu: *Sütun 1* ve *Sütun 2*. Bir de onların yanında küçük bir kitap daha vardı: *İslam Toplumunun Ekonomik Strüktürü*. Kalın kitapları elime almaya cesaret edemedim. Küçük ve ince olan diğer kitabın bana göre olduğunu düşünüp sayfalarını gözden geçirip belli belirsiz okumaya koyuldum. O sırada "Sütun"lardan birini alıp okumaya başlayan ağabeyimin, bir ara bana dönüp "Anlıyor musun?" diye sorduğunu, hazırlıksız yakalanmanın verdiği acelecilikle "evet" dediğimi hatırlıyorum. Evet, okuyordum, ama kesinlikle anlamıyordum. Üstelik aklım hâlâ "strüktür" kelimesindeydi. İslam toplumu, tamam, ekonomi, o da tamam. Ama strüktür... O da neydi? Anlıyorum dedim ya, ağabeyime de soramadım utancımdan. Yıllar sonra kitabı okumak üzere elime aldığımda, ilk olarak "strüktür"ün ne olduğunu anlamak için sözlük karıştırdığımı çok iyi hatırlarım.

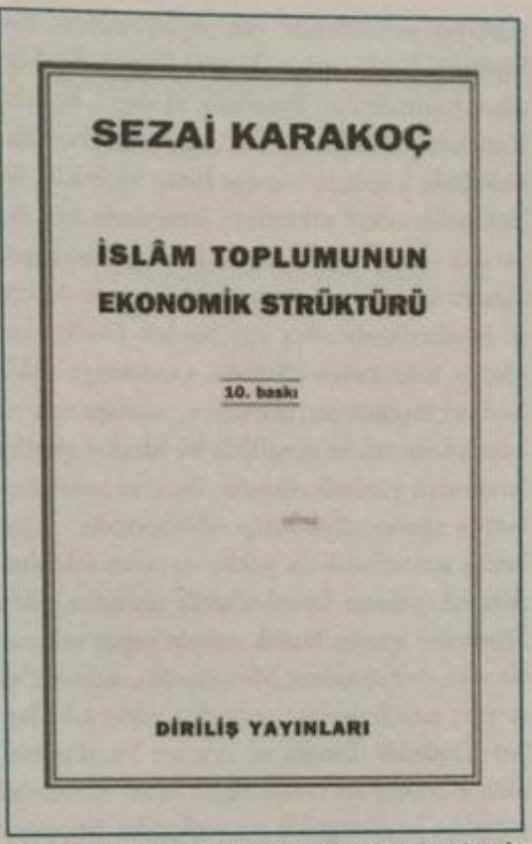
Yetmiş yıldır şiir ve yazıları ile edebiyat ve düşünce hayatına ışık saçan bir yıldız olmasına karşın yalnızlığı seven mizacı sebebiyle şöhreti, para-pulu, itibar edilmeyi elinin tersiyle itebilmiş bir şahsiyettir Sezai bey. Kamuoyunun önüne şiir ve düzyazıları haricinde bir de kurduğu siyasi parti dolayısıyla çıkan siyasetçi Karakoç'u

* İÜ İlahiyat Fakültesi, Türk İslam Edebiyatı Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi

ise bırakın sadece günlük siyasetle içli dışlı geniş kitleleri, işi güncel siyaseti takip olan profesyonellerin bile -eğer kültür-sanata özel bir ilgileri yoksa- tanıdıklarını söylemek zordur. Değerlendirmeye çalıştığım kitap, öğrencilik yıllarında bir süre Diriliş Mecmuası'nın bürosunda Karakoç'la mesai birlikteliği olmuş az sayıdaki gençten biri olan Metin Önal Mengüşoğlu'nun 2018 yılında Okur Kitaplığı yayınları arasından çıkan *"Felsefe Sıfır Din Bir'di" Sezai Karakoç* isimli eseridir. Kitap her ne kadar Karakoç'un şiir ve düz yazıları üzerine yoğunlaşsa da yazarın, Karakoç'un geldiği coğrafya ve kültürel ortam itibarı ile geniş bir arka plan bilgisi, şahsi tanıklığı, gerek şiir gerekse düz yazı metinlerin ortaya çıktıkları sosyal, siyasi ve kültürel ortama ilişkin gözlemleri, fevkalade indî bazı değerlendirmelerine rağmen kitabı emsallerinden ayırmaktadır.

Eser, kitabın bir nevi telif sebebi mahiyetinde "İlk Sözler", özet biyografi denebilecek "Fotoğrafsız Kimlik" ve tanıklığa dayalı önemli bir belge hüviyetindeki "Sezai Ağabey" başlıklarının ardından mensur eserlerin incelendiği "Medeniyet Krizinden Çıkış" ve şiirlerin konu edildiği "Şiir ve Medeniyet Bahçesi" başlıklı iki bölümden meydana gelmektedir. "Fotoğrafsız Kimlik"te 1933 yılında Ergani'de başlayan, ilkokul hariç parasız yatılı olarak devam edecek olan tahsil hayatı sebebiyle Maraş, Gaziantep ve Ankara yılları ve nihayet İstanbul'da karar kılan hayatından kısa kesitler sunulur.

Aynı coğrafyanın çocuğu olarak lise yıllarında iken okuduğu, geçmişinde adeta kendisini bulduğu Karakoç'un, İslami bilinçlenmesinde etkili olan ve Malatyalı bilge terzi olarak tavsif ettiği M. Sait Çekmegil tarafından tanınıyor ve eserlerini tavsiye ediyor olması yazarı sevindirmiştir. Karakoç Gaziantep Lisesi ve Mülkiye yıllarında Çekmegil'in aynı zamanda bir kitabevi olan terzi dükkânına gelip gitmiştir. Büyük Doğu mecmuasına ilk mektubu Gaziantep Lisesi öğrencisi iken göndermiştir. Bu yıllarda Büyük Doğu âzâlığına kabul edilmiş ve âzâ kartı taşımıştır. Lise yıllarında iken ağabeyini, İstanbul'da iken de annesini kaybetmesi, şairin üzerinde derin tesirler bırakmıştır. İstanbul'da henüz mülkiye müfettişi olduğu yıllarda ülke-

nin en önemli şairleri arasında sayılmaktadır. İkinci Yeni olarak edebiyat tarihine geçen bu ekol içerisinde İslami hassasiyetleri ile diğerlerinden farklılaşmaktadır. 1959 yılında dönemin şair ve yazarlarının müdavimi olduğu Meserret Kıraathanesi'nde otururken yakındaki Tan Gazetesi'ne atılan ve yedi kişinin öldüğü bombalı saldırıda sol avuç içinde kavis biçiminde bir yara kalır. Yazar, kavis kelimesinin birçok şiirinde şaşırtacak biçimde yer almasını aldığı yara ile ilişkilendirir. *Yeni İstanbul*, *Babıalide Sabah* ve *Milli Gazete*'de bir süre devam eden köşe yazarlığı ve nihayet yazarın ifadesi ile "mensubu bulunduğu camia tarafından en fazla hayret edilen teşebbüsü" olarak nitelendirdiği 1990 yılında kurmuş olduğu Diriliş Partisi ile siyasi hayata girmesi konu edilir. Üzerinde hakları bulunduğunu belirttiği M. Akif ve Necip Fazıl'ın biyografilerini yazmış biri olarak Mengüşoğlu, Karakoç'un her iki şair ile inanç ve düşünce hayatlarına dair ortak yanları vurgulamakla birlikte, kişilik ve hayat tarzı bakımından Akif ile benzerliklerine, Necip Fazıl ile farklılıklarına dikkat çeker.

Kitabın dikkat çekici olduğu kadar kültür ve

edebiyat tarihçilerine veri sağlayabilecek mahiyetteki başlıklardan ikincisi "Sezai Ağabey" adını taşımaktadır. Buradaki "ağabey", hem bir statü hem de kan bağının dışında amaç birlikteliklerinde küçüğün büyüğe hitap biçimidir. Bu birliktelik edebî şöhretinin zirvesinde sıra dışı bir şair ve yayıncı ile etrafında az sayıdaki genç idealist üniversite öğrencisinin iman ve düşünce beraberliğidir. Beş bin basılan Diriliş dergisinin matbaadan alınması, yazıhaneye nakli, bayilere bırakılması, abonelere postalanması ve ödemelerin takibi genellikle bu idealist gençler tarafından yürütülmektedir. Bu işler yapılırken üstada ağabey diye hitap edilmektedir. Ağabeylik sorumluluk da yükler unvanın sahibine. Altmışlı yılların İstanbul'unda taşradan gelen öğrenciler için en büyük mesele başını sokacak bir yurt, ev bulmaktır. Mengüşoğlu, muhtelif ev ve yurt tecrübelerinin ardından yakın arkadaşları Ebubekir Eroğlu ve Ahmet Yücel'le birlikte Karakoç'un tavassutuyla onun Ankara'ya giderken boşalttığı bir eve yerleşirler. Marmara Lokali'nde yan masalarda kulak misafiri olunan sohbetlerde içilen çaylar için "Galiba çay paralarımızı da o ödüyordu." diyor yazar. Diriliş'in yazıhanesinde simit-peynir eşliğinde içilen çaylar da ağabeydendir. Ayrıntı vermiyor ama Cennet Muhallebicisi'ndeki tavuklu pilavın parasını da ağabey ödemiştir. Mengüşoğlu, Karakoç'a "ağabey" diye hitap edebilen ilk ve son neslin kendileri olduğunu vurgular. Sonraki yıllarda yanına tanışmaya gidenleri hayal kırıklığına uğratan tavırlarını gidenlerden duymuştur.

Karakoç'un siyasi parti teşebbüsü de "Ağabey" başlığı altında konu edilmiştir. Ne var ki Diriliş ismini siyasi kulvara taşıyan üstadın bu çıkışı yazar tarafından benimsenmez. Öyle ki, Karakoç'un Bursa'da bir kamyon karoseri üzerinde konuştuğu meydan mitingi, sıradan bir dinleyici olarak katılan yazarın üstadın anlamlı olmayan bir işe giriştiği yönündeki kanaatinin pekişmesine sebep olmuştur. Ama yazar Karakoç'u, bu eyleminden döndürebilecek bir kişi de tanımamaktadır. Yazar, vaktiyle Milli Nizam Partisi'ni kuran Necmettin Erbakan'ın uğraşısına Karakoç'un kuşku ile baktığına değinmektedir. Sonraki yazılarında Merhum Necmettin Erbakan'ın 1969 yılında siyasi gündeme taşıdığı "İslam Ortak Pazarı" fikrinin daha önce Karakoç tarafından "Sütun"larda dile getirildiğine dikkat çeker.

Kitabın konularını Karakoç'un aktif yazarlık döneminin başlıca ürünleri olan düzyazı ve şiirlerinin değerlendirilmesi ihtiva etmektedir. "Medeniyet Krizinden Çıkış" başlığını taşıyan birinci bölümde on iki eserini değerlendirdiği yazıların her birinin başlığını kitapların adlarından aldığı ilhamla vermiştir: Sözgelimi *İslam'ın Dirilişi* eserinden bahsettiği yazısının başlığı "Müslümanların Dirilişi"; *İslam Toplumunun Ekonomik Strüktürü*, "İslami Ekonominin Açık Formülü"; *Mağara ve Işık* , "Işık Saçan Mağara"; *Ölümden Sonra Kalkış*, "Kalkış Günü" gibi. Bu yazılarda kitapların ebetteki içeriğinin yanı sıra tek tek yayın süreci, o günün Türkiye ve dünyasında entelektüel anlamda bulduğu karşılık ve tabii ki vermek istediği mesaj konu ediliyor. Yazarın bütün başlıklarına tek tek değinme imkânımız ebetteki bu yazı sınırlarını aşmaktadır. Bu itibarla onun Karakoç'un eserlerini değerlendirirken önemli bulduğumuz bazı hususları hatırlatmakla yetineceğiz.

Her eser, kuşkusuz üretildiği siyasi ve kültürel ortamın izlerini taşır. Yazar, Karakoç'un eserlerinin hangi siyasi zeminde ortaya çıktığını, o dönemlerin yakın bir tanığı olarak ortaya koymaya çalışır. Devir, baskıcı tek parti döneminin ardından Demokrat Parti'nin iktidara gelmesiyle ülkedeki dindarlar açısından görece özgürlüklerin sağlandığı ama Kemalist darbelerin yasalarla emniyete alındığı bir dönemdir. Necip Fazıl tek parti zihniyeti ile mücadele etmesine rağmen en fazla mahkûmiyeti DP döneminde almış; Büyük Doğu bu dönemde defalarca kapatılmıştır. Malatya hadisesi sebebiyle dindar dernek ve dergiler üzerinde adeta terör estirilmiştir. Böylesi bir ortamda Müslümanları ataletten aksiyona sevk etmekte Necip Fazıl'ın önemli rolü olmuştur. Karakoç da onun yolunu takip etmekle birlikte aralarında belirgin farklar vardır. Necip Fazıl'ın mücadelesi, daha çok Türkiye sınırları içerisinde bir mücadele iken Karakoç İslam âleminin dertleri ile de ilgilenmektedir. Eserinin adı her ne kadar

İslam'ın Dirilişi olsa da aslında kastedilen Müslümanların dirilişidir. Kitap yayımlandıktan sonra 1967 yılında polis marifetiyle toplatılmış ve hakkında dava açılmıştır. Ergun Göze'nin avukatlığını yaptığı mahkeme, beraatla neticelenmiştir. İkinci eser de 1960 sonrası ülkede egemen olan sosyalist söylem sahiplerinin -ki yazara göre kötü niyetli oryantalistler kadar bile İslam hakkında malumat sahibi değillerdir- Müslümanların bilgisizliklerinden yararlanarak İslam'ın ekonomi, siyaset vb. konularda söyleyeceği bir sözü olmadığını ileri sürerek onların kafalarını karıştırmaya çalıştıkları bir dönemde yazılmıştır. Yazar, Karakoç'un ekonomi tahsil etmiş, modern iktisat kuramlarını öğrenmiş biri olarak İslam'ın ekonomik anlayışını ortaya koymaya çalıştığını belirtmektedir. İslam'ın o dönemlerde kimi Müslümanlarca kapitalizm ile ama daha yaygın biçimde sosyalizm ile bağdaştırma teşebbüslerini hatırlatan yazar, aradaki yüzlerce yıllık zaman farkı dolayısıyla bunun anlamsız bir çaba olduğuna dikkat çeker.

Mengüşoğlu, Karakoç'un *Mağara ve Işık* kitabına "mağara istiaresi" kavramı ile yaklaşır. Mağaralar gizemli, karanlık mekânlardır. Peygamberler, filozoflar, mistikler bir şekilde mağara tecrübesi yaşamışlardır. Mağaraların fizikî karanlığını aydınlatan, peygamber ve sâlih kulların imanlarıdır. Karakoç herkesi kendi mağarasına, kendi Hira'sına çağırır. Işığa eriştikten sonra, İzzetbegoviç'in Hz. Peygamber'e atfen belirttiği gibi bir daha mağaraya dönmeye gerek kalmayacaktır. Hz. Yusuf'a (as) birçok eserinde değinen Karakoç bu eserinde de ona bir bölüm ayırmıştır: Yusuf'un Düşü. Her Müslüman ülkü adamını Yusuf Suresinin ruhunu anlamaya çağırır Karakoç. Yazar, ilginç bir tespitle Hz. Yusuf'un bir nevi maliyeci olduğunu ve bir maliyeci olan Karakoç'un üzerinde bu tevafukun etkisi olabileceğini düşünür. Yazarın bu tespiti önemlidir; zira *Yitik Cennet*'te Hz. Yusuf'un bir düşle başlayan ve ülkenin hazinesinden sorumlu vezirliğe uzanan kıssasında bir devlet tasavvuruna dikkat çekilir.

Yazara göre Karakoç'un yazıları genç kuşaklara yol gösteren, heyecan ve heveslerini artıran öğretici metinler olduğu kadar edebî dil ve üslup yönünden de model olma çabasındadır. O dönemlerde dindar insanları muhatap alan yayınlar bu noktalarda oldukça sorunlu gözükmektedir. İnançlı bir düşünce adamı olarak Karakoç ne yapar eder, iddiasını bir şekilde ebedî âlemin varlığına dayandırır. Hiçbir eserini salt seküler kaygılarla kaleme almamıştır. Yazar, onun sûfî geleneğin izlerini taşıyan söylemlerini ise farklı bir açıdan değerlendirir. Karakoç'un *Ölümden Sonra Kalkış* eserinde dile getirdiği tasavvufi anlayışta var olan "ölmeden önce ölmek" anlayışını "muğlak bir söyleyiş" olarak niteler. Ona göre Karakoç bu ifadenin Kur'an'a yakışmadığının farkında ama adeta Albert Camus gibi okuyucuyu saçma bir zemine çekmek istemektedir; bir taraftan da tasavvuftan söz ederek geleneğin gönlünü almaktadır. Eserine bakarak Karakoç'un bu anlayışı bütünüyle benimsemediği kanaatine varır. Oysaki yazar ölmeden önce ölmek anlayışını, bir muhasebe olarak gördüğü "Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine" şiirini değerlendirirken "Hani bir kelam-ı kibâr'da denildiği gibi 'ölmeden önce ölünüz' ya da 'ölmeden önce kendinizi hesaba çekiniz." diyerek makul bir çerçevede ele alır.

Mehmet Âkif için bir biyografi kitabı yazmış olan Mengüşoğlu'nun Karakoç'un *Mehmet Âkif* kitabını değerlendirirken de Âkif'e olan saygısı belirgin biçimde göze çarpıyor. "Diriliş Cephesinden Mehmet Âkif" yazısı, Âkif'in şahsi hayatı, İslam anlayışı ve Safahat'ına dair özgün değerlendirmelere sahip "Mehmed Âkif" kitabının incelemesidir. Âkif'in İslamcılığı, ıslahatçı fikirleri, sosyal tenkitçiliği, ahlâk ve karakter abidesi kişiliği, sanat anlayışı ve şiirleri Karakoç'un gözü ile değerlendirilir. Aslında Âkif sadece bu başlık altında değil, öncü bir şair olarak kitabın herhangi bir sayfasında karşımıza ansızın çıkan bir nirengi noktası referanslardan biridir. Yazar zaman zaman Akif ile Karakoç ve Necip Fazıl arasında kıyaslamalar yapar. Birinci öncü olarak Akif'i, sonrasında Karakoç'u görür. Karakoç adeta geleneğin emzirdiği bir çocuktur. Âkif ile Karakoç arasındaki en önemli fark, Karakoç'un tasavvuftan beslenmesine karşın Mehmed Âkif'in tasavvuftan uzak durmasıdır. Sufizm ile ilişkisine rağmen Karakoç'u salt mistik bir şair olarak görmek doğru değildir ona göre. Bilakis Müslümanların çağdaş problemleri üzerine çare ve çözüm üretme çabasında bir düşünür olarak değerlendirilmelidir. Necip Fazıl ise batılı tarzda mücadele yöntemlerini benimsemiş bir savaşçı olması cihetiyle bu iki şairden ayrılır.

Karakoç günlük gazetelerde İslam, Müslümanlık, Türkiye ve İslam Dünyası sorunlarına kafa yoran köşe yazıları da yazmıştır. Mengüşoğlu'na göre yayımlandığı döneme göre özgün görüşler ihtiva eden bu deneme yazıları bugün için bazı görüşlerin eskimiş görünmesine rağmen edebî ve estetik bakımından değerini muhafaza etmektedir.

Kitabın ikinci bölümü olan "Şiir ve Medeniyet Bahçesi"nde, Karakoç'un 1950 yılından başlayarak gerek kendi adıyla gerekse müstear isimlerle yayımladığı ve kitaplarına almadığı ilk şiirleri de dâhil olmak üzere şiir kitaplarının ilk baskılarından hareketle değerlendirmeler yer almaktadır. Zira değerlendirmeye konu olan ve geçmişte müstakil olarak yayımlanan kitapların bir kısmı bugün bir araya getirilerek basılmaktadır. Zaman zaman şiirlere sonradan şair tarafından yapılan müdahalelere de yer vermektedir. Sözgelimi Karakoç'un henüz 19 yaşında iken kaleme aldığı meşhur "Monna Rosa" şiirinde, *Hisar Mecmuası*'ndaki ilk yayımında "Aşk ve Çileler" bölümü "Malatya Gülleri" olarak çıkmışken şairin müdahalesi ile sonradan "Geyve'nin Gülleri"ne dönüştürülmüştür. Bütün şiirlerinin yer aldığı *Gün Doğmadan*'da ise mısraların yerleri değiştirilerek akrostiş özelliği de yine şair tarafından sonlandırılmıştır. "Monna Rosa" elbette ki hikâyesi olan bir şiirdir ve o hikâyenin sonucu şairi etkilediği gibi sonraki süreçte şiiri de etkilemiştir.

Kuşkusuz her bir şiirin bir hikâyesi olmayabilir; ama yazar bize o şiiri bir hikâye bağlamı içerisinde sunar. Bazen tek partili hayattan çok partili hayata geçiş sancılarını yaşayan bir Türkiye'yi, bazen de işgal ve sömürüye maruz kalan İslam coğrafyasını anlatır şair. "Masal" şiirindeki Doğulu ve Batı'ya tahsile gönderdiği yedi oğlunun hikâyesi medeniyet krizimizin alegorik bir hikâyesidir. Bununla birlikte Karakoç'un kalbi sadece İslam dünyası için atmaz; Rus yayılmacılığına direnen Polonya ve Macaristan gibi bütün mazlum coğrafyalar da onun ilgi alanındadır. Aslında bir de kendi hikâyesi var şairin. Okuma-yazma öğrenmenin ayrıcalık sayıldığı yıllarda varlıklı ailelerin çocuklarını okuttuğu Mülkiye Mektebi'ne taşradan parasız-yatılı olarak gelen, garibanlığı her halinden belli çekingen bir Anadolu delikanlısının hikâyesidir bu. Mesela, "PingPong Masası" şiirinde kendisini pingpong topunun şiddetli çarpmalarına maruz kalan masa ile özdeştirir. Ağabeyi ile annesinin vefatları, şairin kalbinde derin yaralar açar. "Anneler ve Çocuklar" şiiri, okuyanın sadece baş gözlerini değil kalp gözlerini de yaşartır.

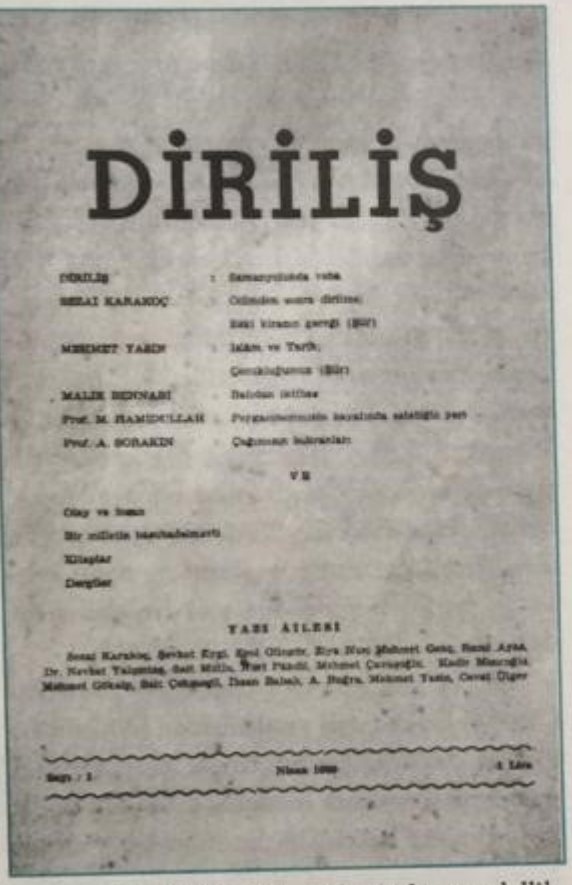
Yazar, şairin kimi şiirlerindeki sembolik kahramanlar ile de bir benzerliği olduğunu düşünür. Hızır, şairin kendisidir mesela. Özlediği ve beklediği diriliş neslinin bir ferdidir. Bunun rol modeli de Allah'ın elçileri, öğrenilecek yer de Kur'an-ı Kerim'dir. Hızır'ın her saatini neredeyse özetler. Her bir saatin nasıl bir ön bilgi ile okunması gerektiği hususunda düşüncelerini serdeder. *Taha'nın Kitabı* da *Hızırla Kırk*

Saat'in bir şerhi gibidir ve eseri anlamak için Taha Suresi ile birlikte okumayı tavsiye eder. Şiire yön verenin bu kıssa olduğunu düşünür. Tasvirler öylesine gerçekçidir ki geçmiş kavimlere dair anlatılanlar sanki Diyarbakır sokaklarında yeniden yaşanmaktadır.

Kur'an ve tasavvuf konularında Karakoç'un geleneksel tutumuna karşı tashihe girişmekten kendini alamaz yazar. Sözgelimi Hallâc'a gül atan şairin aslında doğrusunu yapmakta olduğunu; ancak bunu onun fikirlerini onayladığından değil, İslam'ın kimseyi fikrinden dolayı cezalandırmayacağı prensibinden hareketle yaptığını vurgular.

Şiirlere ait değerlendirmeler genel olarak onların hangi sâiklerle yazıldığını izaha çalışan, yer yer şerh ve tahlil hususiyeti arz eden deneme yazılarıdır. Söz konusu denemelerinde yazar, şairin yaşadığı coğrafya ve kültürel atmosferde çocukluk ve gençliğini geçirmiş olmanın kendisine sağladığı sözlü kültür müktesebatı ile her bir kelimenin altını adeta bir arkeolog gibi kazarak bulduğu anlam hazinesini okuyucuya sunmaktadır ki bir edebiyat tarihçisinin, bir yorumcunun ancak özel uğraşla fark edebileceği bir zenginliktir. Yazarın bir Müslüman kültür ve folklor destanı ya da kültür arkeolojisi hatta çağdaş bir mevlid olarak gördüğü "Hızırla Kırk Saat"i başta olmak üzere "Ötesini Söylemeyeceğim", Kapalıçarşı", "Güneyli Çocuk", "Karayılan" ve hatta diğer şiirlerini bu perspektiften okumak mümkündür.

Mengüşoğlu'nun tartışılmayı belki en çok hak eden görüşleri "Gül Muştusu" eserine dair değerlendirmelerinde yer almaktadır. Uzun bir girişe ihtiyaç duyduğu bu yazısında, Türk edebiyatında Hz. Muhammed'e dair yazılan şiirlerin Cenâb-ı Hak ile ilgili olanlardan sayıca fazla olmasını bir mesele olarak görür. Kur'an-ı Kerim'in ilk suresi Fatiha'nın Allah'ın adıyla ve ona hamd ile başlamasını hatırlatarak edebiyatın bu noktada yanılgıya düştüğü kanaatindedir. Peygambere olan sevginin, Allah'a dair bilginin çok üstünde olduğu, bu sevgi ve dolayısıyla bilginin sahih bilgi ile desteklenmediği kanaatindedir. Bu anlayışın, Anadolu kavimlerinin "atalar dini", "aracılar dini" olarak

DİRİLİŞ

DİRİLİŞ : Sanatçı yönünde yeni
SEZAİ KARAKOÇ : Ölümden sonra diriliş
Sezai Karakoç şiirinde diriliş (Şiir)
MEHMET TARDI : İslâm ve Tarih
Çocukluğumuz (Şiir)
MALİK BENNABİ : Batıdan İktibas
Prof. M. HAMİDULLAH : Peygamberimizin savaşlarda takibettiği yol
Prof. A. SOBAKİN : Çağımızın hükümdarları

VE

Olay ve Yorum
Bir milletin kaybolmaları
Kitaplar
Dergiler

YAZI AİLESİ

Sezai Karakoç, Şevket Ergil, Ejnel Gürsoy, Ziya Nur, Mehmet Genç, Nazif Ayna, Dr. Nevbet Yalçınbaş, Safi Müftü, Fikri Pazdil, Mehmet Çavuşoğlu, Kadir Mısıroğlu, Mehmet Gökalp, Sait Çağıroğlu, Hasan Bülbül, A. Buğra, Mehmet Tatlı, Cevat Ülger

Sayı : 1 Nisan 1969 1 Lira

kavramsallaştırılan din anlayışıyla paralellik arz ettiğini düşünür. Ona göre kocakarı imanının peygamberi öne çıkarması, insan biçimci tanrı telakkisinin bir sonucudur. Peygamberi, Allah'ın önüne geçirmek, bir nevi örtülü şirk görüntüsüdür. İlave olarak Türkiye'de camilerin duvarlarına asılan levhalarda hatanın ne büyük boyutlara ulaştığına dair taaccübünü ifade eder.

Metin Önal Mengüşoğlu, peygamberi Allah'ın önüne geçirme görüntüsü olarak takdim ettiği Türk edebiyatında naatların sayıca tevhidlerden fazla oluşunun üzerinde düşünmeye davet ediyor. Bunun sebebi ona göre Kur'an'ın tanıttığı Allah'ı bilmeme, yanlış ve eksik peygamberlik bilgisidir. Gül, bülbül ilişkisi, gülün Hz. Peygamberi sembolize etmesi vb. benzetmeler bazen düzeysiz ve çirkin sonuçlar doğurmuştur. Yazara göre Türkçe edebiyat bu işin tadını kaçırmıştır.

Sezai Karakoç'un naat olarak değerlendirilen bu şiiri de klasik naatlardaki peygamber algısına sahip olduğunu, ortada sanki ölmeyen bir insan var gibi anlaşıldığını, oysaki peygamberin öldüğünü, çağrıldığı zaman kimseye yeti-

şemeyeceğini, insanın çağrısına cevap verebilecek olanın sadece Allah olduğunu vurgular. Burada tartışmaya konu olan, "Yetiş ayağının tozu olduğumuz peygamber" mısraıdır. Karakoç'un sahih bir tevhid anlayışına sahip olmasına rağmen geleneğin izinden gideyim derken şiirin bu anlayışı zedeleyici sınırlara vardığını iddia eder. Son dizelerde "Yetiş, Allah'ın izniyle..." ve devamı mısralarda hüsnüzanna kapı aralayacak kısmen bir tashihin gerçekleştiğini belirtme ihtiyacı duyar. Yazar son yazısında konu ettiği "Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine" şiirinin de zannedildiği gibi naat olmayıp tevhid olduğu kanaatindedir. Yine ona göre sürgün ülke dünya, başkentler başkenti de ebedî kalınacak yerdir; zannedildiği gibi İstanbul şehri değildir.

Hz. Peygambere dair olan edebî ürünlerin Cenâb-ı Hakk'a dair yazılanlardan fazla olması üzerine serdettiği görülüşleriyle yazar, kıyasını sadece azlık-çokluk meselesine indirgeyerek kanaatimizce kendini fazlaca sınırlandırmıştır. Sayısal durum yazarın dediği gibidir; ama edebiyat tarihinde böyle bir yarıştan söz etmenin imkânı yoktur. Yüzyıllar boyu divan ve mesneviler kâhir ekseriyetle tevhid veya münâcât ile başlamış ve bu husus şairler açısından bir şeref telakki edilmiştir. Hemen akabinde genel sıralamaya göre Hz. Peygambere dair yazılan naatler gelmektedir. Bütün bir Türk edebiyatı incelendiğinde Cenab-ı Allah üzerine yazılan edebî ürünlerin oluşturduğu türler, tevhid, esma-i hüsna ve münacaat ile sınırlı iken Hz. Peygamber üzerine naatlar başta olmak üzere, mevlid, hilye, siyer-i nebi, esma-i nebi, miracname, mucizename, kaside-i bürde ve bür'e tercümeleri, vs. çok sayıda edebî tür oluşmuş ve bu türler etrafında sayısı tespit edilemeyecek miktarda eserler meydana getirilmiştir. Bu açıdan bakıldığında Dinî edebiyatımız peygamber merkezli bir edebiyattır ve naatların Türk edebiyatının en güzel şiirleri arasında yer alması tesadüfi değildir. Sözgelimi Fuzûli ismiyle akla ilk gelen "Su Kasidesi" bir naattır ve edebiyatımızın en güzel şiirlerinden biridir. Hz. Peygamber ile ilgili şiirlerin çokluğu onun da bizim gibi bir beşer olması ile yakından alakalıdır. Dolayısıyla gerek tür ve konu gerekse imge ve benzetme unsurlarının zenginliği bakımından Hz. Peygamber çevresinde oluşan edebî müktesebatın Cenâb-ı Hak için oluşmasını beklemek muhâldir. Ayrıca sağlığında kendisine bir kaside takdim edilmesi ve kasideyi beğendiğini izhar sadedinde sahibine hırkasını çıkarıp hediye etmesinin, Müslüman şairler için ne kadar özendirici olduğu hususunu da göz ardı etmemek gerekir.

Toparlayacak olursak kitap, Türkiye'deki İslami düşüncenin rüşeym aşamasındaki sancılarını göz önüne seriyor. Yakın tarihe, özellikle İslami anlamdaki bilinçlenmenin tarihine kendi zaviyesinden tanıklık ediyor yazar. Kitabı değerli kılan hususlardan biri, yazarın şair ile kurduğu derin duygudaşlık ve bu duygudaşlığın zaman ve mekân bağlamında kesişerek bir süre birlikteliğe uzanan tecrübeleri, gözlemleri ihtiva etmesidir. Mengüşoğlu Karakoç'un şiir ve düşünce yazılarına dışarıdan bir araştırmacı, bir münekkid gözüyle uzaktan değil; şahsi ilişkilerinin tecrübesiyle içeriden ve olabildiğince yakından bakıyor. Bu bilgiler ışığında gelecek nesiller, şiiri ve düşünceleriyle yirminci yüzyılın ikinci yarıyılına damga vurmuş olan üstadın portresini muhayyilelerinde canlandırmakta zorlanmayacaklardır. Hatıra tadında, dostane bir üslupla kaleme alınan kitabın, yazarın kendi hayatına dair azımsanmayacak miktarda otobiyografik malumat barındırdığını da ilave etmek gerekiyor. Kitapta Mehmet Sait Çekmegil'den Cemal Süreya'ya kadar Karakoç'la doğrudan ya da dolaylı teması olan birçok isim geçiyor. En azından bir isim indeksi konulsa iyi olurdu. Sonuç olarak şahsi tanıklıkları, gözlemleri ve hatta sübjektif değerlendirmeleri ile Mengüşoğlu'nun kitabı tarihe düşülmüş kayıt niteliğindedir.